

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-340-93>

УДК: 303.01:303.72

АКСЬОНОВА Оксана

ПрАТ ВНЗ “МАУП” м. Київ

<https://orcid.org/0000-0003-0380-9035>

oksana_aksyonova@ukr.net

ЯЦЕНКО Ольга

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

<https://orcid.org/0000-0003-4399-2217>

yacenkoolgakneu@gmail.com

ГЛОБАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Статтю присвячено вивченню аспектів міжкультурної комунікації в сучасному глобальному середовищі. Метою статті виступає аналіз впливу глобалізаційних процесів на процес комунікації між культурами, виявлення викликів міжкультурної комунікації та обґрунтування шляхів їх подолання.

В статті розглянуто концепцію міжкультурної комунікації у сучасному глобалізованому світі. В дослідженні проаналізовано наявні теоретичні підходи до аналізу міжкультурного обміну. Виявлено, що міжкультурна комунікація є не тільки вербальним обміном інформацією, а й складним процесом взаємодії культур, який включає соціокультурні норми, поведінкові моделі та міжособистісну взаємодію. Визначено, що основним аспектом міжкультурної комунікації виступає здатність правильно інтерпретувати культурні відмінності та адаптувати свою поведінку до конкретного культурного контексту. У глобалізованому світі комунікація між культурами вимагає високого рівня міжкультурної компетентності, що включає вміння ефективно спілкуватися з людьми з різних культур, розуміти їхні погляди та норми, а також адаптувати свою комунікативну стратегію до специфічних вимог різних соціокультурних контекстів.

В статті проведено аналіз глобальних викликів у процесі міжкультурної комунікації, зокрема визначено, що глобальна міжкультурна комунікація призводить до культурної уніфікації, соціальної нерівності та породжує ризики конфліктів. Для подолання вказаних викликів глобальної міжкультурної комунікації запропоновано: розвивати міжкультурну освіту для формування толерантності, критичного мислення та здатність до конструктивної комунікації з людьми, що належать до різних культурних традицій; впроваджувати нові стратегії для сприяння ефективному міжкультурному діалогу через інтеграцію новітніх інформаційних технологій; створювати міжнародні платформи, розробляти міжнародні проекти, форуми та конференції для обміну досвідом та ідеями, що дозволять налагодити співпрацю між культурами та вирішувати глобальні проблеми зміни клімату, забезпечення миру та розвитку економік; впроваджувати міжкультурні бізнес-стратегії, спрямовані на врахування культурних особливостей, для зниження ризиків непорозумінь і конфліктів у міжнародних комунікаціях.

Ключові слова: комунікація, культура, міжкультурна комунікація, глобалізація, міжкультурний діалог, розвиток міжкультурної комунікації, міжнародні економічні відносини, міжнародна співпраця.

AKSYONOVA Oksana

PrJSC HEI Interregional Academy of Personnel Management

YATSENKO Olha

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

GLOBAL CHALLENGES AND IMPERATIVES FOR THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION

This article is dedicated to the study of aspects of intercultural communication in the contemporary global environment. The aim of the article is to analyze the impact of globalization processes on intercultural communication, identify the challenges of intercultural communication, and justify ways to overcome them.

The article discusses the concept of intercultural communication in the modern globalized world. The study analyzes existing theoretical approaches to the analysis of intercultural exchange. It is revealed that intercultural communication is not only a verbal exchange of information but also a complex process of cultural interaction, which includes sociocultural norms, behavioral patterns, and interpersonal interaction. It is defined that the primary aspect of intercultural communication is the ability to correctly interpret cultural differences and adapt one's behavior to a specific cultural context. In a globalized world, communication between cultures requires a high level of intercultural competence, which includes the ability to communicate effectively with people from different cultures, understand their views and norms, and adapt one's communication strategy to the specific demands of various sociocultural contexts.

The article analyzes global challenges in the process of intercultural communication, particularly identifying that global intercultural communication leads to cultural unification, social inequality, and creates risks of conflicts. To overcome the aforementioned challenges of global intercultural communication, it is proposed to: develop intercultural education to foster tolerance, critical thinking, and the ability for constructive communication with people from different cultural traditions; implement new strategies to promote effective intercultural dialogue through the integration of modern information technologies; create international platforms, develop international projects, forums, and conferences for exchanging experiences and ideas, which will enable collaboration between cultures and address global issues such as climate change, peacekeeping, and economic development; and implement intercultural business strategies that take cultural peculiarities into account, to reduce the risks of misunderstandings and conflicts in international communications.

Keywords: communication, culture, intercultural communication, globalization, intercultural dialogue, development of intercultural communication, international economic relations, international cooperation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У сучасному світі міжкультурна комунікація відіграє значну роль в процесі забезпечення ефективної взаємодії між представниками різних культур, націй та соціальних груп. Світові тенденції глобалізації, цифровізації та інтенсивного зростання міжнародних зв'язків стали передумовою для нових викликів та сформували імперативи розвитку міжкультурної комунікації, що вимагають комплексного дослідження. У сучасному суспільстві інформація та ідеї поширюються з безпрецедентною швидкістю, що сприяє розширенню можливостей комунікації, але водночас породжує ризики культурних непорозумінь, конфліктів та стереотипного сприйняття. Отже, сучасні глобальні виклики вимагають нових підходів до розвитку міжкультурної комунікації, що й обумовлює актуальність дослідження.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Питанні міжкультурної комунікації знайшли висвітлення у великій кількості праць. Такі вчені як Бахов І. [4], Блажевський В. [5], Борза П. [5], Булава Н. [2], Гасюк, Н. [8], Даниленко Л. [3], Кравченко С. [6], Рейман Б. [5], Рейман К. [5], Трагер Г. [1], Холл Е. [1] та інші провідні вітчизняні та закордонні дослідники присвятили свої публікації вивченню аспектів цієї тематики. Незважаючи на широке висвітлення основ комунікації між різними культурами, недостатньо обґрунтованими залишаються питання впливу глобалізаційних тенденцій на міжкультурне спілкування.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є теоретичний аналіз впливу глобалізаційних процесів на процес комунікації між культурами, виявлення викликів міжкультурної комунікації та обґрунтування напрямів їх подолання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За теперішніх умов питання міжкультурної комунікації займає одне з ключових місць у сучасній науці. Стрімкий ритм життя та постійний потік інформації суттєво впливають на процес формування міжкультурної комунікації. В умовах глобалізаційного діалогу культур ця проблема набуває особливої актуальності, оскільки визначає ефективність взаємодії між представниками різних культур у сучасному суспільстві.

Вчені Г. Трейгер та Е. Холл у 1954 році в праці «Культура і комунікація. Модель аналізу» вперше запропонували визначення поняття «міжкультурна комунікація». Вони розглядали міжкультурну комунікацію як ідеальну мету, до якої має прагнути людина, намагаючись максимально ефективно адаптуватися до навколишнього середовища. Г. Трейгер та Е. Холл зробили значний внесок у теоретичне осмислення цього явища [1]. За своєю природою міжкультурна комунікація завжди є міжособистісним спілкуванням, що відбувається в специфічному контексті, де один із учасників комунікації стикається з культурними відмінностями іншого.

Н. Булава, зазначає, що її сутність може проявлятися як у конструктивній, так і деструктивній формі, залежно від контексту, рівня взаєморозуміння та готовності до діалогу. Комунікаційний процес відбувається в межах конкретного просторово-часового континууму, що підкреслює його динамічність та мінливість [2].

Міжкультурна комунікація складна та багатогранна, вона виходить далеко за межі простого мовного обміну між представниками різних країн та культур. Така комунікація охоплює особливості поведінки, соціокультурні норми та специфіку міжособистісної взаємодії, що виникає в процесі контакту різних культур. Як зазначає Л. Даниленко, цей процес формує спільний досвід між людьми, сприяє інтеграції та взаємозбагаченню культур, а також забезпечує ефективну адаптацію до різноманітних соціальних контекстів [3]. Отже, міжкультурна комунікація є не лише засобом взаєморозуміння, а й інструментом подолання бар'єрів, розвитку толерантності та створення нового рівня співпраці в сучасному глобалізованому світі.

Як зазначає І. Бахов, до її аналізу міжкультурної комунікації можна підходити з точки зору класичної позитивістської методології, що базується на системному підході та концепції інформаційного суспільства. З іншого боку, міжкультурну комунікацію можна розглядати крізь призму когнітивних процесів і суб'єкт-об'єктних відносин, де вона виступає як окремий онтологічний феномен. Згідно з третім підходом вченого варто фокусуватись на трактуванні суспільства як комунікаційної мережі, що забезпечує його самовідтворення. У цьому контексті комунікація постає як активне, самоорганізоване середовище, яке сприяє соціальній інтеграції, взаєморозумінню та культурному обміну. Вчений наголошує, що в контексті глобальних викликів, дослідження міжкультурної комунікації має враховувати її інформаційний, когнітивний та соціальний виміри [4].

Узагальнюючи вищезазначене, під міжкультурною комунікацією доцільно розуміти процес обміну інформацією між представниками різних культур, який відбувається у вербальній та невербальній формах. Міжкультурна комунікація охоплює широкий спектр сфер життя: від дипломатії та бізнесу до повсякденного спілкування та інтеграції мігрантів у нові суспільства. Ефективність такого спілкування значною мірою залежить від міжкультурної компетентності, тобто здатності розуміти, адаптуватися та взаємодіяти з людьми, які мають відмінні культурні традиції, цінності та соціальні норми.

Вчені Борза П., Рейман К., Блажевський В. та Рейман Б. прийшли до висновку, що міжкультурна компетентність охоплює когнітивні та поведінкові аспекти взаємодії між представниками різних культур. Вчені визначили, що міжкультурна компетентність охоплює не лише знання про культурне різноманіття, але й розуміння механізмів, що визначають поведінку людей в міжкультурному контексті. Запорукою такої компетентності виступає вміння аналізувати причини непорозуміння у вербальній та невербальній комунікації, адаптувати власну поведінку відповідно до культурних особливостей та ефективно діяти в багатокультурних групах. Міжкультурна компетентність також передбачає усвідомлення власних культурних умов, критичне ставлення до власних упереджень, толерантність до відмінностей і готовність до відкритого діалогу. Вона сприяє не лише налагодженню ефективної комунікації, а й формуванню взаємної поваги, співпраці та соціальної згуртованості в умовах глобалізованого світу [5].

Переходячи до аналізу глобальних викликів, що постають в процесі міжкультурної комунікації варто зазначити, що глобалізація, як явище, охоплює широкий спектр змін у світі, які відбуваються під впливом швидкого розвитку інформаційних технологій, транспорту, міжнародної торгівлі, політичних та соціальних інтеграцій. У межах міжкультурної комунікації глобалізаційні процеси відіграють вирішальну роль, зумовлюючи не лише нові можливості для міжнародної взаємодії, але й нові виклики та проблеми [6].

Глобалізація сприяє збільшенню інтенсивності контактів між різними культурами, що дозволяє людям з різних куточків світу взаємодіяти та обмінюватися інформацією. Такі тенденції відкривають численні можливості для розвитку міжкультурної комунікації [11-14]. На нашу думку найперспективнішою можливістю, що відкриває глобальна міжкультурна комунікація це культурний обмін, який дозволяє людям з різних культур взаємно збагачуватися досвідом, ідеями та інноваціями. Завдяки цьому світ стає більш відкритим до нових концепцій, а культурні стереотипи поступово стираються. Обмін традиціями, мовами, мистецтвом і наукою створює простір для глибшого взаєморозуміння та співпраці між різними народами.

Окрім культурного обміну, глобалізація також сприяє поширенню культурної толерантності. Взаємодія між різними культурами дає можливість розвивати більше відкритості до чужих традицій та звичаїв, що сприяє зменшенню упереджень та стереотипів. Країни та індивіди адаптувались до проживання в умовах різноманіття, що забезпечує стабільність і гармонію у суспільствах.

Ще одним позитивним аспектом глобального міжкультурного діалогу виступає впровадження інноваційних рішень в процес комунікації. Завдяки розвитку інформаційних технологій та мобільних комунікацій скорочується відстань між культурами, забезпечуючи миттєвий обмін ідеями та думками. Соціальні мережі, мобільні додатки, онлайн-платформи для навчання та обміну досвідом створюють нові шляхи для спілкування та співпраці між культурами, сприяючи формуванню глобальної громади, в якій кожен має доступ до інформації та можливість зробити свій внесок у глобальні процеси.

Проте глобалізація також створює ряд викликів для міжкультурної комунікації, оскільки вона може призвести до культурної однорідності або домінування одних культурних форм над іншими. Протягом останніх десятиліть значною мірою проявляється культурна уніфікація. В глобальному контексті, вона передбачає значний вплив масової культури на інші країни та культури, що призводить до культурної гомогенізації. За таких умов менш домінуючі культури зникають або втрачають свою унікальність, намагаючись пристосуватися до стандартів і норм, що нав'язуються. Динамічні тенденції культурної однорідності можуть позбавити людство цінної різноманітності культур, зменшуючи рівень інтелектуальної та художньої креативності, яка забезпечується множинністю культурних виразів.

Хоча глобалізація сприяє розвитку міжкультурної комунікації, вона також поглиблює нерівність у доступі до технологій, освіти та економічних ресурсів. Такі тенденції обмежують можливості деяких країн, регіонів чи соціальних груп для активної участі в глобальних комунікаціях, створюючи додаткові бар'єри для розвитку міжкультурних відносин.

Окрім культурної уніфікації та нерівності у доступі до ресурсів, до глобальних викликів міжкультурної комунікації варто віднести невизначеність та конфлікти, що виникають через складність міжкультурної взаємодії. Зростання числа міжкультурних контактів під час глобалізації збільшує ймовірність непорозуміння, особливо через різні мовні та культурні контексти. Люди, що належать до різних культур, можуть по-різному тлумачити одні й ті самі жести, слова або ситуації, що нерідко призводить до конфліктів. Крім того, культурні стереотипи та упередження можуть посилювати ці конфлікти, створюючи бар'єри для ефективного спілкування.

Дослідження Інституту Економіки та миру показало, що сучасний світ стикається з численними конфліктами, які не лише мають серйозні гуманітарні наслідки, але й спричиняють величезні економічні втрати [7]. В звіті інституту зазначається про 56 конфліктів, у яких задіяні 92 країни, це свідчить про високий рівень глобальної нестабільності, що може мати тривалі наслідки для міжнародних відносин і світової економіки. Втрачені кошти, що сягають 19,1 трильйона доларів у 2024 році, є безпрецедентними, і це ще раз підтверджує, наскільки важливо зосередити зусилля на мирному врегулюванні конфліктів та пошуку ефективних стратегій для зміцнення міжнародної безпеки [7]. Водночас ці цифри підкреслюють необхідність посилення міжнародної співпраці та розвитку стратегії попередження конфліктів задля забезпечення глобальної стабільності та економічного процвітання [9]. Перспективи розвитку міжкультурної комунікації залежать від здатності подолати існуючі виклики, які виникають через культурні відмінності, мовні бар'єри

та соціальні стереотипи. Однак, успішне подолання цих труднощів можливе завдяки розробці та впровадженню стратегій, спрямованих на формування міжкультурної компетентності, а також створення сприятливих умов для ефективного міжкультурного діалогу [10].

На нашу думку, особливу увагу в контексті подолання глобальних викликів міжкультурної комунікації необхідно приділяти розвитку міжкультурної освіти. Включення курсів з міжкультурної комунікації до освітніх програм сприятиме формуванню важливих навичок, таких як толерантність, критичне мислення та здатність до конструктивної комунікації з людьми, що належать до різних культурних традицій. Вивчення мов, звичаїв і традицій інших народів допоможе зменшити непорозуміння, що виникають у процесі міжкультурного спілкування, та сприятиме розширенню світогляду молоді.

Залучення новітніх технологій в процес міжкультурного навчання додатково сприятиме подоланню глобальних викликів в процесі комунікації. Адже, створення віртуальних платформ, інтерактивних навчальних програм та онлайн-курсів відкриє можливості для студентів, спеціалістів та пересічних громадян з різних куточків світу взаємодіяти, обмінюватися досвідом та розвивати свої навички міжкультурного спілкування. Цифрові технології мінімізують відстань між культурами, дозволяючи отримати доступ до нових знань і досвіду без необхідності подорожувати [8].

Для міжнародних компаній важливо розробляти та впроваджувати міжкультурні бізнес-стратегії, що враховують різноманіття культурних особливостей у різних куточках світу. Міжкультурні стратегії сприяють зниженню ризиків непорозуміння та конфліктів, покращенню внутрішньої корпоративної комунікації та ефективній взаємодії з партнерами та клієнтами. За сучасних умов адаптація корпоративних комунікаційних політик до мультикультурного середовища виступає необхідною умовою для забезпечення успіху на глобальних ринках. Таким чином, підсумовуючи, можемо визначити ключові глобальні виклики та імперативи розвитку міжкультурної комунікації у міжнародних економічних відносинах (рис.).

Рис. 1. Глобальні виклики та імперативи розвитку міжкультурної комунікації у міжнародних економічних відносинах

Варто зазначити, що в контексті подолання глобальних викликів міжкультурної комунікації, важливим виступає створення міжнародних проектів, конференцій, форумів та інших платформ для обміну досвідом та налагодження партнерських відносин між країнами. Такі заходи важливі для забезпечення культурного діалогу між суспільствами. Започаткування міжнародних платформ обумовлює не тільки обмін досвідом, а й сприяє вирішенню глобальних проблем та пошуку спільних рішень в таких нагальних питаннях як збереження миру, розвиток економіки, боротьби зі зміною клімату, тощо. Міжнародна співпраця також стає підґрунтям розвитку соціальних, культурних та наукових ініціатив, що позитивно впливають на взаєморозуміння та стійкість між культурами.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

За теперішніх умов міжкультурна комунікація виступає беззаперечно важливою складовою сучасного глобалізованого світу, що забезпечує взаєморозуміння, співпрацю та культурне збагачення між різними народами. Дослідженні джерел літератури дозволило прийти до висновку, що міжкультурна комунікація – це процес обміну інформацією між представниками різних культур, який відбувається у вербальній та невербальній формах. Вона охоплює широкий спектр сфер життя, зокрема бізнес, дипломатію, освіту та повсякденне спілкування. Глобалізаційні процеси породжують суттєві виклики для міжкультурної комунікації, зокрема, культурну уніфікацію, соціальну нерівність та ризики конфліктів. Успішне подолання глобальних викликів комунікації можливе через розвиток міжкультурної компетентності, освіти, зниження бар'єрів між культурами, використання новітніх технологій для створення інтерактивних платформ для

обміну досвідом та навчання. Перераховані кроки сприятимуть забезпеченню ефективного міжкультурного діалогу, розвитку толерантності, стабільності та співпраці в умовах глобальних викликів.

Література

1. Trager G., Hall E. Culture as Communication: A Model and Analysis. *Explorations: Studies in Culture and Communication*. 1954. Is. 3. P. 137-149.
2. Булава Н. Формування міжкультурної комунікації як необхідної складової мовної підготовки студентів-іноземців. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Перекладознавство та міжкультурна комунікація»*. 2016. Вип. 6. С. 54–59.
3. Даниленко Л.С. Міжкультурна комунікація: практичний курс. Київ : Основи, 2012. 257 с.
4. Бахов І. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. № 2. С. 34–43.
5. Borza P., Rejman K., Błażejowski W., Rejman B. Edukacja międzykulturowa – idee, koncepcje, inspiracje. Jarosław, 2018. 100 p.
6. Кравченко С. Виклики міжкультурної комунікації у сучасному глобальному світі. *Волинська філологічна: текст і контекст*, 2024. Вип. 35, С. 8-23. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/1050> (дата звернення 4 січня 2025 року)
7. Global Peace Index Briefing 2024. Institute for Economics & Peace. 2025. URL: <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2024/06/GPI-2024-briefing-web.pdf> (дата звернення 4 січня 2025 року)
8. Гасюк Н. В. Вірстюк О.Д., Купела М.М. Міжкультурна комунікація у сучасному бізнес середовищі. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Т. 1, Вип. 34. С. 130–135. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.34.1.22>
9. Yatsenko O., Stašys R., Tsygankova T., Reznikova N., Uskova D. (2020). Protectionism sources of trade disputes within international economic relations. *Journal "Management theory and studies for rural business and infrastructure development"*. Vol. 42. No. 4: 516-526. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2020.53>
10. Iatsenko, O., Yatsenko, O., & Dendeberia, D. (2024). Strategising the behavior of exporters in target global markets. *Collection of Scientific Papers "Scientific Notes"*, 37 (4), 208-221. http://doi.org/10.33111/vz_kneu.37.24.04.19.131.137
11. Mozgovyy O., Rudenko-Sudarieva L., Shevchenko Y., Yatsenko O., Zhou W. (2023). Factors for choosing of investment models by asian companies in the implementation area of global business initiatives. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(49), 149–162. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.2.49.2023.4000>.
12. Tsygankova T., Yatsenko O., Obolenska T., Gordieieva T., Osadchuk V. (2023). Influence of industry 4.0 on strategies of companies entering the global market of data integration services. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2023, (2): 141 – 148; <https://doi.org/10.33271/nvngu/2023-2/141>
13. Tananaiko, T.; Yatsenko, O.; Osypova, O.; Nitsenko, V.; Balezentis, T.; Streimikiene, D. Economic rationale for manifestations of asymmetry in the global trading system. *Sustainability* 2023, 15, 5316. <https://doi.org/10.3390/su15065316>
14. Reznikova, N., Bulatova, O., Yatsenko, O., & Ivashchenko, O. (2022). Fiscal instruments of regulatory competition in the face of challenges to macroeconomic stability during a pandemic COVID-19. *Economics of Development*, 21(2), 35-41. [https://doi.org/10.57111/econ.21\(2\).2022.35-41](https://doi.org/10.57111/econ.21(2).2022.35-41)

References

1. Trager G., Hall E. Culture as Communication: A Model and Analysis. *Explorations: Studies in Culture and Communication*. 1954. Is. 3. P. 137-149.
2. Bulava N. Formuvannya mizhkulturnoi komunikatsii yak neobkhidnoi skladovoi movnoi pidgotovky studentiv-inozemtsiv. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya «Perekladoznavstvo ta mizhkulturna komunikatsiia»*. 2016. Vyp. 6. S. 54–59.
3. Danylenko L.S. Mizhkulturna komunikatsiia: praktychnyi kurs. Kyiv : Osnovy, 2012. 257 s.
4. Bakhov I. Mizhkulturna komunikatsiia v konteksti hlobalizatsiinoho dialohu kultur. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy*. 2012. № 2. C. 34–43.
5. Borza P., Rejman K., Błażejowski W., Rejman B. Edukacja międzykulturowa – idee, koncepcje, inspiracje. Jarosław, 2018. 100 p.
6. Kravchenko S. Vyklyky mizhkulturnoi komunikatsii u suchasnomu hlobalnomu sviti. *Volyn filolohichna: tekst i kontekst*, 2024. Vyp. 35, S. 8-23. URL: <https://volyntext.vnu.edu.ua/index.php/volyntext/article/view/1050> (data zvernennia 4 sichnia 2025 roku)
7. Global Peace Index Briefing 2024. Institute for Economics & Peace. 2025. URL: <https://www.economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2024/06/GPI-2024-briefing-web.pdf> (data zvernennia 4 sichnia 2025 roku)
8. Hasiuk N. V. Virstuiuk O.D., Kutsela M.M. Mizhkulturna komunikatsiia u suchasnomu biznes seredovyshchi. *Zakarpatski filolohichni studii*. 2024. T. 1, Vyp. 34. S. 130–135. DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.34.1.22>
9. Yatsenko O., Stašys R., Tsygankova T., Reznikova N., Uskova D. (2020). Protectionism sources of trade disputes within international economic relations. *Journal "Management theory and studies for rural business and infrastructure development"*. Vol. 42. No. 4: 516-526. DOI: <https://doi.org/10.15544/mts.2020.53>
10. Iatsenko, O., Yatsenko, O., & Dendeberia, D. (2024). Strategising the behavior of exporters in target global markets. *Collection of Scientific Papers "Scientific Notes"*, 37 (4), 208-221. http://doi.org/10.33111/vz_kneu.37.24.04.19.131.137
11. Mozgovyy O., Rudenko-Sudarieva L., Shevchenko Y., Yatsenko O., Zhou W. (2023). Factors for choosing of investment models by asian companies in the implementation area of global business initiatives. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(49), 149–162. <https://doi.org/10.55643/fcaptop.2.49.2023.4000>
12. Tsygankova T., Yatsenko O., Obolenska T., Gordieieva T., Osadchuk V. (2023). Influence of industry 4.0 on strategies of companies entering the global market of data integration services. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2023, (2): 141 – 148; <https://doi.org/10.33271/nvngu/2023-2/141>
13. Tananaiko, T.; Yatsenko, O.; Osypova, O.; Nitsenko, V.; Balezentis, T.; Streimikiene, D. Economic rationale for manifestations of asymmetry in the global trading system. *Sustainability* 2023, 15, 5316. <https://doi.org/10.3390/su15065316>
14. Reznikova, N., Bulatova, O., Yatsenko, O., & Ivashchenko, O. (2022). Fiscal instruments of regulatory competition in the face of challenges to macroeconomic stability during a pandemic COVID-19. *Economics of Development*, 21(2), 35-41. [https://doi.org/10.57111/econ.21\(2\).2022.35-41](https://doi.org/10.57111/econ.21(2).2022.35-41)